

17 NOVEMA 2022

Faifaiga foou e lei atu o fesoasoani ki tamaliki kola e tafasili te manakogina o fesoasoani

- **HON JAN TINETTI**

Te Minisita Fesoasoani o Akoakoga Jan Tinetti ne fakapula ne ia i te aso nei me i te Malo e lago katoatoa ne ia te fakatokaga o se fakanofonofoga tela e lei atu tena fesoasoani ki tou tamaliki mo talavou kola e tafasili te lasi olotou manakoga.

Te Toe Onoonoga ki Manakoga Tafasili i te Manakogina (Highest Needs Review) ne fakamanua tena kamataga ia Apelila 2021 kae ne fakaoti fakamuli nei, kae e 1100 a fautuaga ne maua.

“Mai tua o fautuaga mai te review, te Malo ko oti ne talia ne ia ke fai a fakamafuliga taaua ke fakamautinoa iei a tamaliki akoga kola e tafasili te manakogina o fesoasoani e maua ne latou a fesoasoani e manakogina ne latou,” a muna a Jan Tinetti.

“E fakagalue ne matou e \$1.2 piliona i tausaga taki tasi mo fesoasoani ki tamaliki akoga, kae e iloa ne matou a te fesoasoani e avanoa mo latou kola e tafasili te manakogina o fesoasoani ne se katoatoa i taimi ko teka kae e tokouke a tou tamaliki mo talavou e se maua ne latou te fesoasoani e manakogina ne latou, i taimi e manakogina iei ne latou.”

“Ke fakamautinoa me i te fakanofonofoga ki fesoasoani ko lei atu tena galuega ki manakoga, a te faifaiga tela e tukutasi iei a ata ka ati aka tela ka faite ne ia se galue fakatasi i te vaa o tamaliki akoga, olotou kaaiga pela foki mo akoga kamata io me ko akoga. Te mea nei ka avatu ki tamaliki akoga mo kaaiga se avanoaga e lasi atu pela foki mo te onoonoga me ka pefea foliga o te fesoasoani kae ne a mea e sili atu te lei mo latou,” i muna a Jan Tinetti.

“Te fakatokaga ke lei atu a 'tou fesoasoani mo tamaliki akoga kola e tafasili te manakogina o fesoasoani se kii e sili te fakataua ne te Malo i tena Learning Support Action Plan 2019-25.

Te fakanofonofoga foou ka aofia iei e fitu a poloka ati aka ke fakamafuli:

1. Se fakanofonofoga foou o fakaoko iei a galuega fesoasoani;
2. Fesoasoani ne fakatoka ke olo tonu ki manakoga;
3. Se fesokotakiga fakatasi o akoga tela e fakaaofia kae e galue tasi;
4. Fesoasoani tau akoakoga mo tamaliki akoga Māori mo Pasifika fakatasi mo olotou whānau mo kaaiga kola ne ati aka ne tino Māori mo tino Pasifika;
5. Ne tino galue e mafai, e loto talitonu kae e atamai o tali te manakoga;
6. Se ata foou ne fakatupe o fesoasoani ki se faifaiga ko oti ne fakatoka fakapitoa kae mafai o fakamafulifuli; kae e
7. Malosi te galue fakatasi mo nisi fakapotopotoga.

“A poloka ati aka ne fakamafuliga e lasi, e nofo kogaloto ki te leva te fakamafuliga tela ka manakogina se taimi ke ati aka kae fakagalue fakalei, kae e manakogina se fakatupega lasi kae fakatumau o te atiakega foou.

Te Minisituli o Akoga ke galue fakatasi mo te Whaikaha o fakatoka kae ati aka te fakanofonofoga foou kae fakafoki te lipoti ki te Minisita i te kogaloto o te tausaga foou.

“Te mea tenei e fakauiga ki te faitega o mafuliga tumau. I te taimi toetoe, i te taimi koi fakatoka iei a te ata o te fakatelega tumau kae foou, a te Minisituli o Akoga ka fakaoga te ata tenei e fakatele nei ke fakafaigofie ki tamaliki mo olotou kaaiga ke maua a te fesoasoani e manakogina ne latou.

“A faiakoga e galue ka fakaoko foki kiei a fesoasoani ke fai ne latou a akoakoga o ati aka olotou atamai mo te mautinoa i te galue fakatasi mo tamaliki kola e tafasili olotou manakoga.

“Au e manako o fakafetai ki tino katoa – e aofia iei a matua, faiakoga, potukau o tino e se katoatoa te malosi pela foki mo nisi fakapotopotoga e aofia iei ko te Potukau o Fautuaga (Advisory Group) – kola ne fai tusaga ki loto i te faiga o te toe onoonoga. A fautuaga konei e lasi te taaua,” a muna a Jan Tinetti.

Ke mafai o faitau ki te lipoti o leo o latou e isi ne aia i te Highest Needs, ne ati aka ne NZCER: link
<https://www.education.govt.nz/highest-needs-change-programme>